

ECCE ORGANO VM!

Ars organi Sloveniae
3 - Julij 2016

Vsebina / Contents

Orgelsko poletje! / Summer time!

Orgelski mozaik 2016 - iz terenske beležke / Field notebook in 2016 [5]

Blagoslov obnovljenih orgel na Bledu / Blessing of the restored organ at Bled [23]

Sproščeno ob orglah / Free your organs!
Vici in Organoku (= orgelski sudoku) / Organ jokes & Organoku (= organ sudoku) [27]

Orgelski nenazadnje / Final organ page
Častiljiva 500-letnica v Koprju / 500 years of organ in the Cathedral of Koper [31]

Naslovnica / Cover: Anton Scholz, Tršiče, ~1790.

ECCE ORGANVM!

Obvestila Ars organi Sloveniae

ISSN 2463-9397

3 - julij 2016

<http://glej.orgle.si/>

Izdaja Društvo Jarina Bohinj
Pripravil in uredil Jurij Dobravec

Besedilo, ilustracije in oblika so avtorske. Uporaba dovoljena samo po predhodnem dovoljenju.

www.arsors.org

Orgelsko poletje!

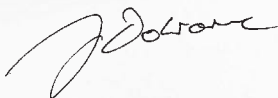
Poletje je po vsej Evropi čas zanimivih orgelskih dogodkov. Festivali, koncerti, tekmovanja, umetniške in praktične delavnice, nenazadnje tudi turistični ogledi cerkva z znamenitimi ali zanimivimi orglami. Poletje je lahko tudi čas intenzivnega raziskovanja. Hladne cerkve kar same vabijo, da se raziskovalci poglobijo v podrobnosti umetnin starih mojstrov, pustvarjalci pa skušajo ob danih orglah doumeti, kako bi bilo mogoče neko skladbo slogovno primerno izvesti.

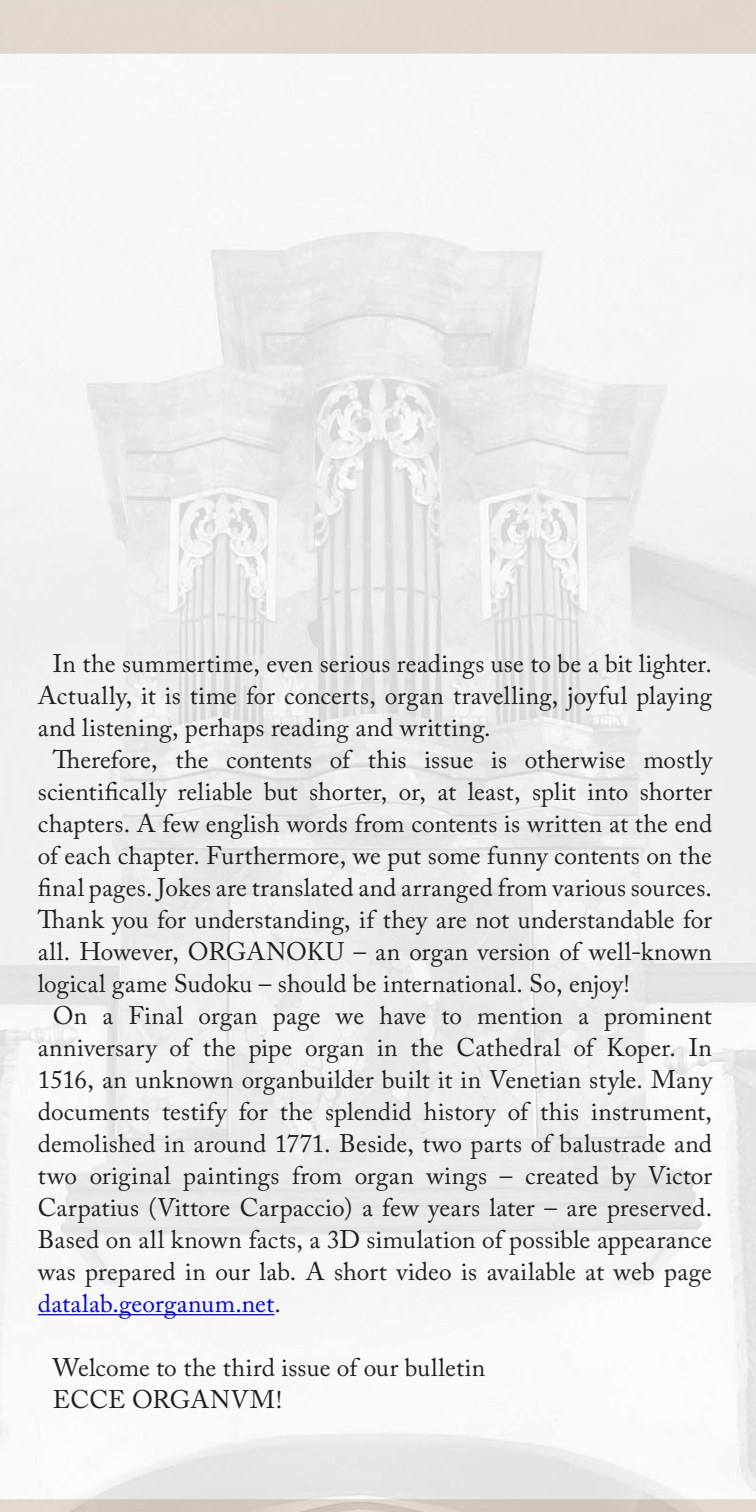
Misli, besede in glasba seveda nimajo učinka, če ne dosežejo poslušalcev ali bralcev. Zato je treba glasbo izvajati, misli pa zapisovati.

Poletna številka ECCE ORGANVM! prinaša nekoliko lažje branje. Orgelski mozaik je zgolj sestavljanka zapisov najbolj zanimivih novosti našega terenskega dela iz zadnjega obdobja, ki bi sicer lahko ušle v pozabo. To, da so na Bledu Milavčeve orgle zdaj prenovljene, vemo že vsi. Kratek zapis blagoslova je tokrat nekoliko drugačen, kot smo ga vajeni. Opazili boste, da se zgodovina ponavlja.

Poletje je tudi čas ustvarjalne sprostitve. Za poletni izziv smo pripravili nekaj logičnih iger, ki smo jih poimenovali ORGANOKU, in za orgelsko zabavo priredili nekaj vicev.

Obilo užitkov ob igranju, raziskovanju in poslušanju!

In the summertime, even serious readings use to be a bit lighter. Actually, it is time for concerts, organ travelling, joyful playing and listening, perhaps reading and writing.

Therefore, the contents of this issue is otherwise mostly scientifically reliable but shorter, or, at least, split into shorter chapters. A few english words from contents is written at the end of each chapter. Furthermore, we put some funny contents on the final pages. Jokes are translated and arranged from various sources. Thank you for understanding, if they are not understandable for all. However, ORGANOKU – an organ version of well-known logical game Sudoku – should be international. So, enjoy!

On a Final organ page we have to mention a prominent anniversary of the pipe organ in the Cathedral of Koper. In 1516, an unknown organbuilder built it in Venetian style. Many documents testify for the splendid history of this instrument, demolished in around 1771. Beside, two parts of balustrade and two original paintings from organ wings – created by Victor Carpatius (Vittore Carpaccio) a few years later – are preserved. Based on all known facts, a 3D simulation of possible appearance was prepared in our lab. A short video is available at web page datalab.georganum.net.

Welcome to the third issue of our bulletin
ECCE ORGANVM!

Orgelski mozaik 2016

iz terenske beležke / field notebook / Jurij Dobravec

Opatje selo na Krasu – J. E. Casparini, 1672

Med leti 1850 in 1916 so v cerkvi v Opatjem selu na Krasu pele orgle znamenitega lužiškega orglarja Eugenija Casparinija, ki jih je izdelal leta 1672 za takrat stolno cerkev v Gradišču ob Soči. Poglejmo zgodovinska dejstva. Radole navaja, da so leta 1766 prejšnje stolniške orgle iz 17. stoletja prodali v samostansko cerkev očetov servitov za 360 lir, ker je dve leti prej v stolnici svoj 14. opus izdelal Gaetano Callido. Leta 1769 so servite zamenjali patri s Tirolske, v času Napoleonove oblasti pa je bil samostan ukinjen. Cerkev Žalostne matere Božje je bogoslužnim namenom ponovno začela služiti leta 1850. Vanjo je Valentino Zanin postavil nove orgle leta 1863. V tem obdobju so prejšnje Casparinijeve orgle premestili v Opatje selo.¹ Med prvo svetovno vojno je bila vas v celoti porušena. Lukan² piše: “Nič ne moremo povedati o obstoju orgel pred 1. svetovno vojno: morebitni deli orgel in poročila o njih, vse je izgubljeno.” Danes so na koru Kacinove orgle iz leta 1927.

/ ENG / Eugenio Casparini made a pipe organ for “duomo di **Gradisca d’Isonzo**” (stolnica v Gradišču ob Soči) in the year 1672. In 1850 it was transferred to **Opatje Selo**, now Slovenia. Demolished with the church in the 1st W. W.

Some other activities of this prominent organbuilder who lived in **Gorica (Gorizia)** in the period from 1646 until 1655 are known, and listed for places of the nearby area./

Eugenio Casparini (po krstu Johann Eugen Caspar; * Žarow (danes Sorau), Spodnja Lužica, 14. 2. 1623; † 12. 9. 1706 Vieža v Šleziji (nemško Wiesa bei Greiffenberg), sin matematika in orglarja Adama Casparja. Ta se je orglarske obrti učil pri Marxu Günzerju v Augsburgu³ in Tobiasu Trostu⁴, za katerega vemo, da ga je Bach zelo cenil. Ko je bil Eugen star 17 let, je odšel od doma najprej v Regensburg, potem pa v Gorico, kjer je kot organist služboval vsaj eno desetletje, in sicer med 1646 in 1655⁵. Tako je zapisano v njegovem nekrologu, vendar listin kot dokazov o tem delovanju ni. Viri o njem, ki so povezani z orglami na Slovenskem, navajajo naslednja dejstva:

– V Tržaški stolnici je leta 1659 dobil plačilo za povečavo starih orgel in premestitev iz prezbiterija na kor nad glavnimi vrati.⁶

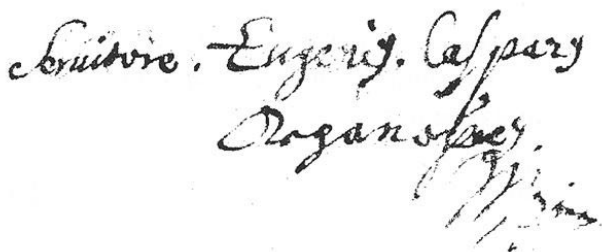
– Dne 22. 11. 1659 je prejel plačilo za popravilo orgel v Gorici (... et pagati a ser Eugenio Casperg per aver acomodatoo l'organo si che in tutto ho pagatto come per poliza in filza apare)⁷

– “Dvakrat je popravljajl piranske orgle, in sicer leta 1660 in 1661. Leta 1660 je dobil za popravilo orgel 372 lir, leta 1661 pa več kot 60 zlatnikov. Novembra 1661 je piranska občina prispevala za popravilo orgel 200 lir.”⁸ Gre za nekdanje orgle v minoritski cerkvi, ki so jih izdelali bratje Vicentini leta 1535 (ANDREAE, IACOBI, BERNARDINI VICINTINORUM OPUS MDXXXV), Vincenzo Colona pa jih je leta 1695 najbrž temeljito popravil.⁹

– Leta 1666 je obnavljajl orgle v Izoli.¹⁰ Vendar bo podatek glede letnice in (imena) avtorja treba uskladiti s Kandlerjevo¹¹ navedbo “1660 – Eugenio Barberi dalla Silesia ristaura l'organo di Isola.” Morda se letnica 1666 nanaša na orgle S. Giorgio Maggiore in Isola v Benetkah.

– Leta 1668 je dokončajl nove orgle v stolnici sv. Justa v Trstu.¹² O njegovem poslovanju v tržaški stolnici so ohranjeni dokumenti od leta 1659 naprej.

– 1672 je izdelajl nove orgle za stolno cerkev (duomo) v Gradišču ob Soči (Gradisca d'Isonzo).¹³

Sl. 1 Casparinijev podpis na pogodbi za Trst iz leta 1659.

Eugenio Casparini je orgle postavil tudi v Benetkah, v Padovi 1674 in 1679, Trientu, Eppanu, Burgeisu, v stolnici v Briksnu 1690 in mnogih drugih krajih.¹⁴

Danes so najbolj znamenite njegove sončne orgle v Görlitzu (Zgorelec) iz leta 1703. Fotografija je bila objavljena v prejšnji številki *Ecce organvm!* Obdobje njegovega delovanja na Goriškem je še v celoti neraziskano.

Ptuj – sv. Rok (Sp. Hajdina), med 1640 in 1660

Viktor Škrabar (1877–1938) ptujski pravnik in konservator navaja¹⁵: “Breg pri Ptuju, podružnica sv. Roka. Umetniško izredna orgeljska omara je ostala pri obnovitvi orgelj neizpremenjena. V eni izmed lesenih cevi so našli sledeči zapisek: ‘Diese Orgel ist anno 1825 hicher in diese Kapelle gestellt worden, welche früher in der Kirche zu heiligen Treufaldigkeit 226 Jahr gethan hat und ist hicher gestellt worden von Herrn Karl Schehl.’ ”

Iz zapisa lahko ugotovimo in preračunamo, da bi bile orgle izdelane leta 1599 za cerkev Sv. Trojice, leta 1825 pa jih je k sv. Roku prenesel graški orglar Karl Schehl. Hainz nakazuje analogijo z orglami v cerkvi Žalostne matere Božje nad Vojnikom in jih pogojno pripisuje graškemu orglarju Georgu Sewaltu ter domneva letnico 1660.¹⁶ Navedenega napisa danes ni mogoče preveriti, ker so v sedanjih Brandlovih orglah vse lesene piščali in ostali leseni deli novejši.

Na ohranjeni fotografiji orgelskega pročelja iz cerkve sv. Roka¹⁷ je vidnih 7 registrskih ročic. Inventar iz 1860 navaja 9 registrov.¹⁸ To lahko pomeni, da so bile že prvotno zgrajene 9 registrske orgle s pedalom, ali pa – kar je glede na časovno obdobje bolj verjetno – pedal kasneje dodan. Pri drugi možnosti je bil morda prvotno pedal obešen, kot iz tega obdobja poznamo pri Rotenburgerjevih orglah na blejskem Otoku.

Sl. 2 Sv. Rok, Ptuj, leta 1925 (Foto F. Stele., hrani INDOK center Ministrstva za kulturo)

Zaključki glede prvotne lokacije. V bližini sedanje lokacije poznamo dve pomembnejši cerkvi Sv. Trojice: v Slovenskih Goricah in pri Podlehniku. Za orgle sv. Roka lahko trdimo, da so iz Slovenskih goric. Najprej zato, ker jih je sem prenesel graški orglar Schehl, ki je za trojiško cerkev v tistem času postavil nove

dvomanealne.¹⁹ Drugič zato, ker so na Gorci pri Podlehniku nekdaj stale orgle doslej neznanega mojstra iz sredine 17. stoletja, katerih omaro je ohranil in morda razširil Jožef Smole leta 1848²⁰ (ali 1845)²¹. Ohranjena fotografija²² omare priča, da je bila omara baročna.

Sl. 3 *Orgle na Gorci pri Podlehniku.*
Posnetek iz obdobja med 1921 in 1940 v
INDOK centru Ministrstva za kulturo.

Orgle pri sv. Roku na Spodnji Hajdini imajo krilna vrata, ki jih je podrobno opisal France Stele: "Na koru so stare orglje v obliki renesančnega nastavka s predelo in atiko. Sprednji del se zapira s 2 kriloma, ki sta poslikani. Na vrhu je doprsni kip Jezusa, s trnjem kronanega; piramidni okraski; karakteristična zavojna ornamentika iz 17. stoletja. Delo izvira iz let ok. 1630. Na krilih sta na straneh naslikana zunaj David in sv. Cecilija, znotraj Marija in angel oznanenja. Marija kleči ob baročnem klečalniku in ima pred seboj odprto knjigo, kjer se more čitati *Ecce ancilla Dei*. Oblečena je v bogato drapirano obleko. Na levi in nad njo je zastor olivno-zelene barve, na desni se odpira pogled v pokrajino s cerkvijo, zgoraj je venec oblakov in sv. Duh. Marijin plašč je umazano-sinje barve, črno modeliran v velikih nemirnih potezah, ki so sploh značilne. Tip obraza je zelo energičen, ital. baročni. David sedi naprestolu in igra na harfo. Bogato ozadje tvori arhitektura stebrov in podstavkov. Na desni je zastor olivno-zelene barve. David gleda navzgor, kjer se v oblakih prikazuje angel; od Davida k angelu gre napis: *Ne reminiscaris Domine delicta nostra*. Na levi strani je na mizi odprta knjiga, kjer se čita: *Laudate eum in sono tubae laudate eum in psalterio et cithara*. Pogled je precej od zgoraj, perspektiva je jasno konstruirana. Nad nejasno pokrajino je na oblaku angel; na nogah ima klasično obutev /baročne gamaše/; suktnjo ima nad kolenom speto z zaponko; kaže golo nogo. Močna velika krila. V rokah drži lilijo z napisom: *Ave Maria. Gratia plena*. Najlepša je sv. Cecilija, ki sedi

pri orgljah in igra; obrača se nazaj, kjer se v desnem kotu prikazuje angel; ob Ceciliji sta dva angelčka, ki pojeta iz not. Njen obraz je lep. Obdelava slike je hitra. Obleka je rumena in bela; ogrinjalo Cecilijinega plašča sedeža je črno, rdeče in belo.”²³

Zaključki glede časa izdelave. Ker smo že ugotovili, da so orgle sv. Roka bile premeščene iz Slov. goric in ne iz Haloz, letnica izdelave 1599 postane vprašljiva. Za nekdanjo Trojiško cerkev, v kateri so obravnavane orgle verjetno stale, je bil temeljni kamen blagoslovljen 15. julija leta 1636. Napis nad vrati v zakristijo dokazuje, da so delo uspešno končali štiri leta kasneje. Pred tem je bila na istem mestu le majhna kapela. Od leta 1735 do 1740 so cerkev povsem predelali. Takratna ladja je v sedanji cerkvi prezbiterij.²⁴ Oblika in slog orgelske omare kaže podobnosti z orglami iz sredine 17. stoletja in ne konca 16. stol. S stališča sloga omare, ornamentike in s stališča zgodovine cerkve je torej leto postavitve 1599 manj verjetno. Glede na to, da Stele uvršča ornamentiko v 30-ta leta 17. stol., cerkev pa je bila zgrajena 1640, lahko zaključimo, da so orgle nastale zelo kmalu po letu 1640.

/ ENG / **Ptuj, Sv. Rok.** Scattered records about organ in the chapel of St. Roch (Sv. Rok) near Ptuj were combined into a logical sequence with result that the origin of preserved renaissance-baroque organ case use to be transfered from St. Trinity church (**Sveta Trojica**) in Slovenske Gorice and made between 1640 and 1660. Case and wings are preserved./

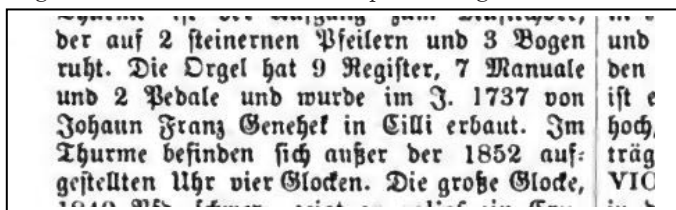

Sl. 4 Ptuj – sv. Rok. Stanje omare okrog leta 2000.

Videm ob Savi - Jan František Janeček, 1737

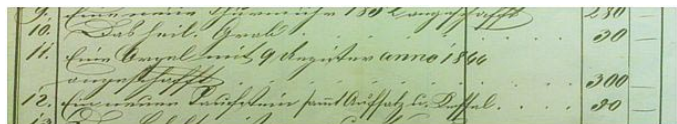

V nekdanjo župnijsko cerkev je Janeček postavil orgle leta 1737.²⁵ Orgle so imele 7 manualnih in dva pedalna registra.

Sl 5. Zapis v Janiškovem Topografsko-statističnem leksikonu Štajerske iz leta 1885.

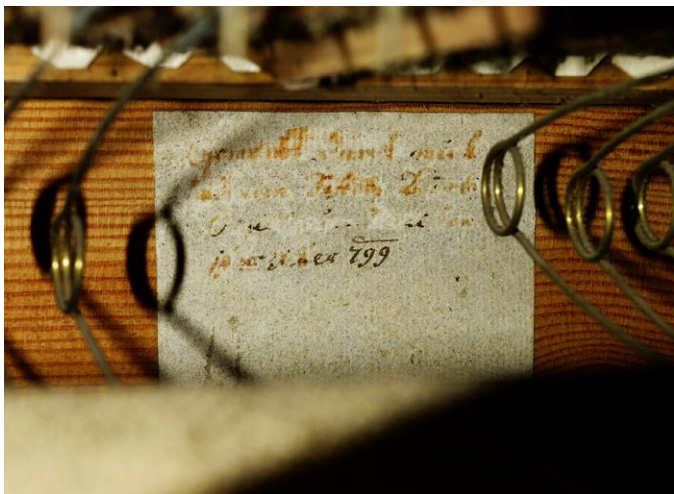
Zapis je nastal leta 1885 po neznanem prvotnem viru. Kasneje Inventar 1858 navaja orgle z 9 registri, ki so bile nabavljene leta 1844 (Ein Orgel mit 9 Registern anno 1844 angeschafft)²⁶

Sl. 6 Inventar cerkve iz leta 1858. (Hrani NŠA Maribor)

Iz obeh dokumentov, ki jih imamo lahko za zadosti zanesljiva, lahko razberemo, da bi pri sv. Rupertu imeli Janečkove orgle od leta 1737 do leta 1844. Menjava 9 registrskih orgel za druge, prav tako 9 registrske, je malo verjetna. V letih okrog 1844 v župniji ni zabeležena kakšna katastrofa. Prav tako je neobičajno, da bi bile leta 1888, ko je župnijo prevzel Janez Novak, dobrih 10 let stare "orgle potrte".²⁷ Sklepamo torej, da so Janečkove orgle stale v cerkvi do rušenja na prelomu v 20. stoletje. Čeprav v več podružnicah inventarni popisi navajajo orgle – konkretno v cerkvi Sv. Nikolaja v Starem Gradu, Marijini cerkvi v Dolenji vasi, pri sv. Marjeti na Libni, pri sv. Mihaelu v Stari vasi in sv. Primožu na Kremenu iz leta 1799, kjer so edino še ohranjene – pri nobeni ni bilo mogoče potrditi, da bi šlo za Janečkove orgle iz nekdanje farne cerkve. Vsi znaki kažejo na to, da so jih v začetku 20. stoletja uničili.

/ ENG / New item on the list of instruments made by organbuilder Jan František Janeček in 1737: **Videm ob Savi**, near Krško. Intervention documented in the year 1844. Organ demolished in the beginning of 20th century. /

Sl. 7 Kremen, sv. Primož: Besedilo je bilo prebrano s pomočjo primerjalne metode. Gemacht durch mich | An[to]ni Scholz Bur[er] | [und] [Orgelmach]er in [Zilli] | 1[.] [...]ber 799.

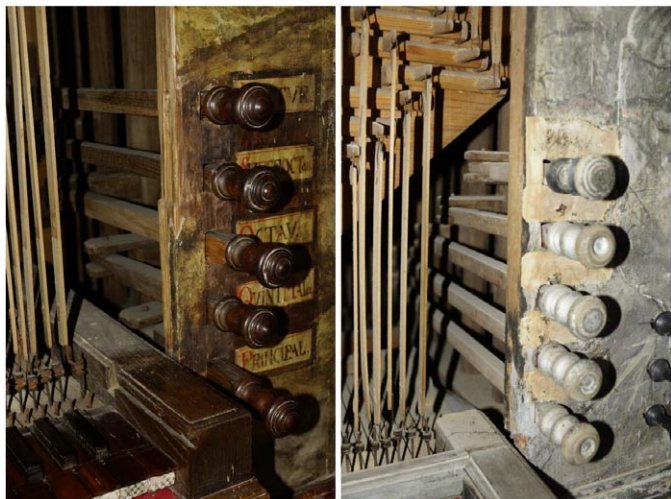
Sl. 8 Primerjava tipk dveh Scholzovih pozitivov. Levo Kremen iz 1799, desno Marija Dobje iz 1782.

/ ENG / **Kremen** above Videm ob Savi. A label with slightly visible inscription was decoded by method of comparison of other well preserved labels /

Šmihel nad Laškim - Jan František Janeček, 1725

Dosedanji zapisi so orgle pri sv. Mihaelu nad Laškim pripisovali Aloisu Hörbigerju. Npr. "Orgle je izdelal l.1855 Alojz Hörbiger iz Maribora."²⁸ Ali: "Podružna cerkev sv. Mihaela ima orgle iz leta 1855. Cerkveno predstojništvo jih je kupilo od Alojzija Hörbigerja, ki je bil takrat v Celju, pozneje pa se je preselil na Dunaj, za 150 gld. Stare orgle od sv. Mihaela pa so se takrat prestavile k podružnici sv. Krištofa. Manual, ki je skrajšan, ima 9, pedal pa, ki je popoln, ima 3 spremene."²⁹ Curkova navedba je dvomljiva že zaradi nenatančnosti pri navedbi kraja Hörbigerjevega delovanja, dodatno pa preseneča, da ni opazil oblike omare, ki jo moramo uvrstiti v barok. Glede navedbe v popisu Lavantinske škofije ugotavlja Sevškova,³⁰ da gre zelo verjetno za pomoto, saj je Hörbiger izdelal nove orgle za drugo cerkev, namreč pri sv. Lenartu nad Laškim (Vrh nad Laškim), in sicer leta 1849. Tu pa je le dodal pedal. Vendar je pri orglah sv. Lenarta stanje klaviatur obrnjeno, namreč pedal ima kratko spodnjo oktavo, manual pa običajno; pri sv. Mihaelu pa je tako, kot navaja škofijski popis leta 1911. Vsekakor je pravilna trditev, da je osnova starejša, pedal pa dodan. Oblika pedalnih tipk je podobna Hörbigerjevim. Tudi izdelava pedalne sapnice in detajli piščali so po obliki tega mojstra. Torej lahko potrdimo Sevškovo, da so bile orgle pri sv. Mihaelu povečane za tri pedalne registre na 9 registrov. Od kod so avtorji monografije o Hörbigerju povzeli, da je Hörbiger izdelal

Sl. 9 Podobnost mehanizma v Crngrobu (levo) in Šmihelu (desno).

novе 12-registrske orgle za podružnico sv. Mihaela leta 1855, ni jasno: "Für die Filialkirche St. Michael baute Hörbiger 1855 eine neue Orgel mit 12 Registern, die ebenfalls noch erhalten ist".³¹

Oblika omare z okrasjem, ohranjena mehanika in lastnoročni podpis na notranji strani pokrova sapnice nedvoumno pričata, da je manualno piščalje v celoti Janečkovo. Tudi mehanizem manualne trakture, ki v nekaterih detajlih morda spominja na Hörbigerjeve popravke, je povsem enak kot v relativno oddaljenem Crngrobu, kjer delovanja Hörbigerja doslej nismo zasledili. Torej ni Hörbigerjev, ampak Janečkov.

Znana ključna dejstva:

Inventar 1860, Sv. Mihael: Eine alte Orgel mit 6 Manuale & 2 Pedal-Registern gefast.³²

Inventar 1860, župnijska cerkev sv. Martina v Laškem: ein alte orgel mit 9 Manuale und 2 Pedale Registern gefast³³.

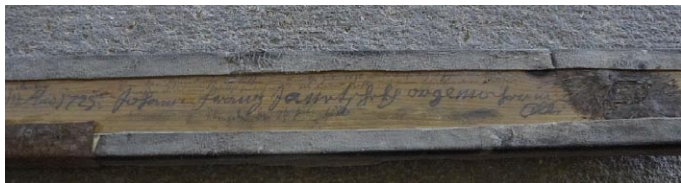
"Stare orgle od sv. Mihaela pa so se takrat [1855] prestavile k podružnici sv. Krištofa."³⁴ Sedaj stoječe orgle pri sv. Krištofu sicer štejejo za najstarejše slovenske orgle.

Ti podatki glede na sedanje stanje poznavanja razmer niso povsem logično uskladjivi. Možna scenarij bi bila lahko naslednja.

[1] Podružnica v Šmihelu bi sedanje kupila neposredno pri Hörbigerju. Hörbiger je pred tem torej nekje odkupil (npr. vzel v račun) Janečkove orgle brez pedala in jim prigradil tri registre ter jih prodal k sv. Mihaelu. Po tem scenariju so lokacije prvotne namestitve najbolj verjetne v tistih cerkvah, kjer so stale ali stojijo njegove orgle, in so bile izdelane pred 1855, pred tem pa so imeli Janečkove. Neposredni podatek o časovnem sosedstvu Janečka in Hörbigerja imamo samo za Sladko goro, kjer pa je Janečkova omara ohranjena. Možne so lokacije, kjer za glasbilo pred Hörbigerjevim avtorja ne poznamo, ali pa celo ni neposrednega podatka o orglah, a gre za župnije, ki so zaradi svoje pomembnosti orgle takrat že zelo verjetno imele. Tako na primer pri sv. Danijelu v Celju, v Šmartnem v Rožni dolini, Slovenj Gradcu, Starem trgu pri Slovenj Gradcu, in še kje.³⁵

[2] Podružnica bi orgle lahko kupila od matične župnijske cerkve sv. Martina v Laškem. Za sedanje Kafkove z 19 registri na dveh manualih namreč nimamo natančnega podatka, kdaj so bile izdelane. Inventar župnijske cerkve še leta 1860 navaja orgle z 11 registri. Torej so Kafkove kansejše. Po velikosti in po času torej ne bi mogle biti te, ki so zdaj pri sv. Mihaelu – razen, če je v inventarju napaka in je izdelovalec inventarja zgolj prepisal podatek iz prejšnjega inventarja (to ni tako redko, in dikcija

stavka je povsem enaka pri sv. Martinu in sv. Krištofu), ali pa so bile sedanje Mihaelove orgle ravno v fazi premeščanja, farne pa v fazi postavljanja. Kafka je po doslej znanih podatkih deloval med 1864 in 1880.³⁶

Sl. 10 Izvirni podpis avtorja z letnico na pokrovu sapnice.

Cena. Hörbiger jih je nadgradil in jih postavil v Šmihel ter pri tem zaračunal 150 gld. To je malo. Cena je nizka celo za 3 dodane registre in ob dejstvu, da se je posel zgodil znotraj iste župnije. Za sedanjo celjsko stolnico je npr. izdelal orgle s 26 registri za 2000 fl. V istem času sta Rumpel in Malahovski na Kranjskem imela cene od 80 do 200 gld. na register novih orgel.³⁷ Cena 150 gld. je nizka, vendar lahko domnevamo, da je del stroškov pokrila podružnica sv. Krištofa, ko je prevzela stare orgle. Za to ceno jih je Hörbiger najbrž samo prestavil in deloma popravil.

Vendar inventar 1860 navaja: Ob navedbi dveh pedalnih registrov se zato pojavi dvom, če gre za iste orgle, namreč, trije pedalni manubriji so zelo jasno vidni, povsem enaki in pedalna sapnica je enovita, kar pomeni, da pedalni registri verjetno niso bili izdelani postopno, najprej dva in kasneje še eden (primer Sladka gora). Hkrati je jasno, da je v inventarju navedeno, da gre za stare orgle. Po petih letih – če so bile 1855 nove – jih gotovo ne bi tako označili. Morda gre za zmešnjevo z računi.

Oblika omare je skoraj enaka omari iz istega leta, ki še stoji v Zagorju pri Pilštanju, in omaro pri sv. Uršuli nad Vodulami pri Dramljah, ki je opisana v nadaljevanju. Te omare imajo po 7 piščanih polj, po dve vsebujeta zgolj neme piščali, ki pa so izdelane v celoti in iz enakega materiala kot pojoče, ki so v polju pod njimi. V Šmihelu je omara pobarvana črno, kar je tudi originalna barva³⁸.

/ ENG / An organ (pedal added later) at **Šmihel above Laško** is evidently made by J. F. Janeček in 1725, and use to be one of the oldest work of this master. Further investigations are planned with intention to find the church of original location and clarify intermediate migrations. According known facts two scenaria are discussed here. /

Vodule pri Dramljah – Zgodnji Janeček?

Orgelska omara pri sv. Uršuli je povsem enakega koncepta kot pri sv. Mihaelu nad Laškim in v Zagorju pri Pilštanju. Leta 2002 sta si jih podrobneje ogledala Simon Kolar in Suzana Rožanc. Ugotovila sta, da so poznobaročne in nadgrajene s pedalom sredi 19. stol.³⁹, da imajo kratko spodnjo oktavo, ki v manualu sega do c^3 in naslednjo dispozicijo:

Lesena flavta 8'

Copula 8'

Principal 4'

Copula 4'

Kvinta 2 2/3'

Oktava 2'

Mixtura 1 1/3'

Danes avtorstvo manualnega dela orgel brez vsakega dvoma lahko pripišemo celjskemu orglarju Janu Františku Janečku. Značilni proporci omare in pročelja, poteze ornamentike in obrob, značilna razporeditev piščali in struktura piščalnih polj, enako preprosto punktirane principalne piščali, vključno z nemimi v zgornjih poljih, ki so same na sebi tudi pojoče, vendar nimajo povezav s sapnico. Pred podrobno preučitvijo so neznanke predvsem: Inventar iz leta 1864 navaja⁴⁰: "Eine Orgel mit 8 Registern", danes pa je po ugotovitvah sedem registrov. Tudi pod pročeljem, kjer je bil vgrajen prvotni igralnik, je vidno še osem lokenj za registrske potege in sedanja rešitev trakture jih ima prav tako osem. Ročice čepov na pokritih lesenih piščalih so sicer podobne oblike, kot jih poznamo iz preverjeno janečkovih orgel. So pa bolj gracilne. Tudi piščalni predložki niso profilirani in

Sl. 11 Enak koncept omar v Vodulah, Šmihelu in Zagorju, vse z dvignjeno piščalno desko principala.

piščali so tako na sprednji strani povsem ploske. Značilno je tudi, da piščali v istem registru po materialih niso enake: so deloma macesnove, druge hrastove, nekatere imajo vse štiri stranice iz istega lesa, večina ima sprednjo stranico drugačno. Zdi se, da gre za nekakšno sestavljanjo.

Glede na stanje ohranjenega Janečkovega materiala in takratne osebne in družbene razmere se pojavljajo različne domneve. Predvsem je možno, da gre za zelo zgodnje delo, morda celo prvo, ki ga je izdelal še v času, ko v deželi še ni imel obrtnih pravic, torej v letih, ko je šele prispel na Štajersko. Orgle je zato tudi sestavil iz materialov, ki so mu jih prinesli ljudje, ki so ga morda imeli na hrani. Vanje se nenazadnje tudi ni podpisal (če niso bili pokrovi sapnice kasneje zamenjani), ker delo morda niti ni bilo uradno. Vodule so bile tedaj izjemno obiskana božja pot, kar je pomenilo, da si je lahko s kakovostnim delom – kljub delni sestavljanji – ustvaril dobro ime pri uradništvu v Celju.

/ ENG / The organ of St. Ursula at **Vodule** near Dramlje hasn't been evidenced as Janeček's work since recent comparison with organ cases at Šmihel and Zagorje. /

Tržišče na Dolenjskem – Anton Scholz, ?1791

Vse dosedanje domneve in trditve,⁴¹ da je korni pozitiv, ki je danes v župnijski cerkvi v Tržišču, prej pa je stal na podružnici Škocjanske fare Slančji vrh, Janečkov iz leta 1740, moramo

Sl. 12 Nalepka v Tržišču: *Gemacht d[urch] [mich] [An]toni | Scholz Burger [und] | Org[el] | macher in Zilli. Anno [] [] [?791].*

zavreči. Pozitiv, ki ga je 1985 v prvotno stanje (domnevno v Janečkovo) restavriral Kerssenbrock, je Scholzovo delo. Nalepka namreč ni odstranjena in njena velikost ni primerljiva z Janečkovimi, ampak obratno: nalepka je ohranjena, velikost je primerljiva s Scholzovimi. Je pa res, da je pisanje na njej že skrajno zabrisano in deloma berljivo le ob primerjavi drugih, bolje ohranjenih Scholzovih nalepk.

Sl. 13 Tipični Janečkovi nalepki in tipična podolgovata Scholzova nalepka v cerkvi sv. Petra v Olešču nad Laškim.

/ ENG / A manuscript on a label in the chest of the organ at **Tržišče na Dolenjskem** is decrypted. The author of the organ is Anton Sholz and not J.F.Janeček as referred in scientific papers until now. /

Bukovo - Alois Hörbiger

Sedanja župnijska cerkev na Bukovem med Cerknim in Baško grapo je iz 18. stol. in posvečena sv. Lenartu.⁴² Leta 1842 je Janez Mlakar, doma iz Zakojce, plačal, da ja bila bukovška kaplanija

Sl. 14 Ostanke Hörbigerjevega igralnika na Bukovem.

povzdignjena v župnijo, prevzel je tudi mesto prvega župnika na Bukovem.⁴³ Prva leta po ustanovitvi župnije je v mnogih primerih čas postavitve orgel. Hörbiger je v tistem času orgle postavil v Tolminu (1852) in Cerknem (1849). Orgle na Bukovem so po pričevanju stale v samostojni omari in imele eno vrsto piščali. Po zvoku in videzu so bile zelo mogočne.⁴⁴

Ozek igralnik je vgrajen v korno ograjo in v celoti ohranjen. Značilni Hörbigerjevi rogasti manubriji so bili očitno kasneje dodelani tako, da so se vlekli z okroglimi vzvodi skozi lesen pokrov. Morda je to delo opravil Lipušček, ko je orgle 3 dni popravljaj, kot je v narečju zapisal: “na 29 oktobra l. 1907 sem bil šau na Bukovu poprabit orglje sem bil 3 dni.”⁴⁵ Dispozicija ob manubrijih je težko razpoznavna. Kolikor je bilo mogoče razbrati, so orgle imele naslednje registre:

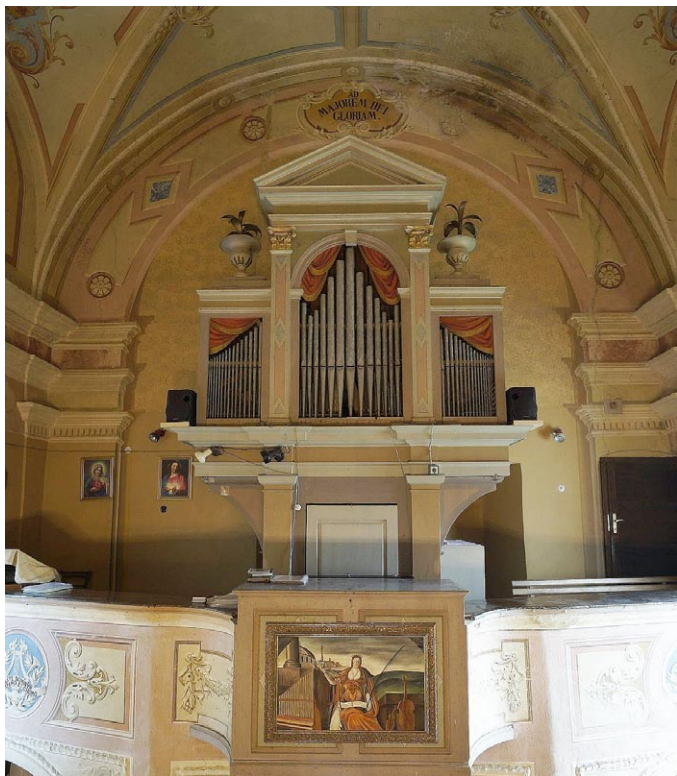
Principal
 Copel
 Octava
 Kvintadena
 Flauta
 Decimanona
 Mixtur
 Vox humana
 Principalbas (?)
 Posaune

Sv. Ema - Alois Hörbiger, ~1841

Iz povsem nerazumljivih razlogov je bilo doslej spregledano avtorstvo orgel pri Sv. Emi. Sicer zelo natančen opazovalec in popisovalec štajerskih orgel, Marijan Rola, navaja, da izdelovalec ni znan.⁴⁶ Verjetno ga je zavedla navedba v popisu iz 1911: “Orgle so stare nad 200 let ter so delo nekega italijanskega mojstra”⁴⁷ Seznam ARSORS⁴⁸ je analogno navajal letnico 1711, za sedanje pa po letu 1830. Katarina Trček trdi, da so prejšnje že pred 1711 stale v cerkvi, in to do prve tretjine 19. stol.,⁴⁹ ko so sem postavili nove šestnajstregistrske. Letnica na podboju korskih vrat je sicer 1739.

Sedanje orgle so bile v cerkev postavljene v času župnikovanja Andreja Zdolška (Andre Sdousek)⁵⁰, ki je tu služboval med 1828 in pomladjo 1842. Dejstva samih orgel – predvsem oblika manubrijev, klaviatur in piščalnih predložkov, nenazadnje oblika celotne omare – pričajo, da jih je izdelal Alois Hörbiger.

Sl. 14 *Hörbigerjeve orgle pri Sv. Emi.*

Inštrument je po vseh opaženih znakih večinoma ohranjen v prvotnem stanju. Glede na to, da je Hörbiger domnevno šele po letu 1840 začel delovati v Celju⁵¹ (zadnje znane orgle na Tirolskem pa so iz leta 1837, v Celju je pogodbo verjetnospodpisal že 1841, saj so takrat že pričeli s pripravljalnimi deli v cerkvi oz. na koru⁵²), lahko čas izdelave orgel pri sv. Emi uvrstimo okrog 1841. Vsekakor jih je torej pri sv. Emi postavil pred pomladjo 1842, in gre tako pri sv. Emi morda za njegov prvi opus na območju sedanje Slovenije.

/ ENG / Information about pipe organ in the parish church of Sv. Ema. According to the case architecture and details of preserved console, the organ was made by Alois Hörbiger in about 1840-es. /

Dva kotna pozitiviva: Sv. Trije Kralji nad Radljami (<1704) in Gerlinci na Goričkem

Samostojne pozitivive pri nas najpogosteje delimo na salonske in korne. Prvi imajo klaviaturo pod prospektnimi piščalmi in se torej igrajo “od spredaj”, drugi pa imajo tipke na drugi strani kot pročeljne piščali in so jih postavljali v ospredje na dvignjene balkone, ki jim pri nas rečemo kori. Tretji tip ali nekakšen podtip salonskega pozitiviva, bi lahko poimenovali kotni. Prospekta ima namreč dva, enega nad tipkami in drugega bočno, ali pa je ta samo ob strani. Mehovje se poganja s strani, na kateri je klaviatura. Glede na doslej pregledan teren imamo v Sloveniji vsaj dva takšna pozitiviva, in sicer v cerkvi sv. Treh Kraljev nad

Sl. 14 Dva prospekta pri pozitivu iz Tieschena, zdaj v Gerlincih.

Sl. 15 Letnici 1704 in 1709 nad Radljami

Radljami in v Gerlincih na Goričkem. Prvi je vsaj iz leta 1701 in bi ga potencialno lahko uvrstili v danes raztreseno dediščino Radeljskih dominikank. Drugi je bil uvožen iz bližnje župnije Tieschen v Avstriji. V inventarju te župnije iz leta 1866 je navedeno “eine kleine Orgel mit 4 Registern”⁵³ Verjetno gre za isti inštrument. Tudi ta pozitiv glede na konstrukcijske značilnosti in posamezne dele v primeru, da niso izvrstne kopije (npr. vogali sapnice, oblika vijakov za piščalne deske, oblika ventilov ...) uvrstimo v drugo pol. 18. stol. V notranjosti je sicer nekaj napisov in nalepk, ki imajo navedene tudi letnice, vendar podrobnosti še niso dognane. Pozitiv je leta 1990 popravila Škofijska orglarska delavnica iz Maribora.

/ ENG / Two positives are known in Slovenia where two rows of prospect pipes are mounted right-angled. We classify them as *corner positives*. /

Opombe in viri / Remarks and sources

- ¹ Giuseppe Radole: *L'Archidiocesi di Gorizia*. 2004, str. 216.
- ² Vinko Lukan: *Opatje selo skozi čas*. 1993, str. 37.
- ³ Douglas Bush. Casparini. V: *The Organ, an Encyclopedia*. Routledge 2006, str. 96.
- ⁴ Felix Friedrich: Adam Gottlob Casparini und Tobias Heinrich Gottfried Trost. Geselle und Lehrmeister. V: *Acta Organologica* 30, 2008, 67-72
- ⁵ Radole, 2004. str. 169.
- ⁶ Alfred Reichling / Jan Janca, Art. Casparini. In: *MGG2P*, Bd. 4, Kassel/ Stuttgart 2000, Sp. 369-373.
- ⁷ L. 89:4. V: *Kapiteljski arhiv v Gorici / Archivio Capitolare di Gorizia*, R 83. Registro spese 1659, c. 48.
- ⁸ Edo Škulj, *Orgle v cerkvi sv. Frančiška v Piranu*. Glasbeno-pedagoški zbornik Akademije za glasbo v Ljubljani. Št. 2 (1997), str. 68.
- ⁹ Rožana Grbec, *Minoritski samostan v Piranu. Orgle v cerkvi sv. Frančiška*.
- ¹⁰ Reichling, 2000.
- ¹¹ Pietro Kandler: *Indicazioni per riconoscere le cose storiche del Litorale. Trieste 1855*. Str. 75.
- ¹² Giuseppe Radole, *La Diocesi di Trieste*. Udine 2002. Str. 18-23.
- ¹³ Radole, 2004, Str. 216.
- ¹⁴ Lunelli, Renato: Eugenio Casparini, un organaro tedesco per gli italiani e italiano per i tedeschi. *L'Organo* 1, 1960, str. 16-46.
- ¹⁵ Zbornik za umetnostno zgodovino (1926, letnik 6, številka 3) str. 169.
- ¹⁶ Otmar Hainz. Ptuj / Pettu (priloga na plošči). Str. 4. Priloga: *Frühbarocke Orgeln in der Steiermark*. 2013.
- ¹⁷ INDOK center Ministrstva za kulturo. Verjetni fotograf F. Stele, 1925. (*Zapiski Stele XXXIII*, 1995, 20-24)
- ¹⁸ Pfarre Haidin Filiale St. Rochelli. *Inventarium 1860*. Hrani Nadškofjski arhiv Maribor.
- ¹⁹ *Orgle v cerkvah Lavantinske škofije*, str. 34.
- ²⁰ *Zgodovinski opis župnije Sv. Trojice v Halozah*. 1957, str. 12.
- ²¹ *Orgle v cerkvah Lavantinske škofije*, str. 54.
- ²² INDOK center Ministrstva za kulturo. <http://giskd2s.situla.org/Foto.asp?Foto=f00000-n01231s-b>
- ²³ France Stele. *Zapiski Stele XXXIII*, 1995, 20-24. Dostopno na GISKD.
- ²⁴ Franci Petrič. *Župnijska cerkev Sv. Trojice. Slovenske božje poti*. Besedilo navedeno na www.kam.si.
- ²⁵ J.A. Janišek, *Topographisch-statistisches Lexikon von Steiermark*, Jahr 1885, III, str. 1177.
- ²⁶ *Inventarium Pfarckirche St. Ruperti in Videm*. Hrani Nadškofjski arhiv Maribor.
- ²⁷ Janez Novak: *Kronični zapisnik nove župnijske cerkve sv. Ruperta na Vidmu*. Str. 107. Navedba v : *Med najlepše kraje slovenskega Štajerja šteje se župnija Videm: zbornik ob 850-letnici prve pisne omembe pražupnije Videm ob Savi*. 2007. Str. 185.
- ²⁸ Jože Curk. *Topografsko gradivo IX. Sakralni spomeniki na območju občine laško*. Zavod za spomeniško varstvo, 1967. Str. 72.
- ²⁹ *Orgle v cerkvah Lavantinske škofije*. 1911, str. 57.
- ³⁰ Barbara Sevšek (De Costa), 2002: *Alois Hörbiger und sein Einfluss auf die slowenische Orgellandschaft*. Diplomarbeit. Universität für Musik und darstellende Kunst Graz. Str. 95-96.

- ³¹ Gottfried Almer, Josef Riedman, Gerhard Tötschinger. Alois Hörbiger (1810 – 1876) – Der Orgelbauer von Tirol. Wildschönau, 2010.
- ³² Inventarium – Filiale Kirche St. Michael, 1860. Hrani Nadškofjski arhiv Maribor.
- ³³ Inventarium – Pfarrkirche St. Martin zu Tüffer, 1860. Hrani Nadškofjski arhiv Maribor.
- ³⁴ Orgle v cerkvah Lavantinske škofije. 1911, str. 57.
- ³⁵ Podatkovna zbirka ARSORS, Ars organi Sloveniae, vrtilna tabela vseh podatkov dne 23.6.2016.
- ³⁶ Edo Škulj, Leksikon orgel in orglarjev, geslo Kafka Adalbert, str. 87.
- ³⁷ Preračunano iz podatkov Statistika orgelj v Ljubljanski škofiji (S. Premrl). Rokopis v Nadškofjskem arhivu Ljubljana. Goldinar in florint je v predmarčevski dobi oznaka za isti denar in konvencijska valuta je veljala do 1858. (prim. V. Melik, 1985: Nekaj o cenah, plačah in kulturi v predmarčni dobi. Andrej Pančur: Slovenska imena za habsburški denar v 19. stol.)
- ³⁸ Terenski ogled Boštjan Roškar, Pokrajinski muzej Ptuj – Ormož, 21. 6. 2016.
- ³⁹ Suzana Rožanc, Orgle v dekaniji Šmarje pri Jelšah : diplomska naloga, mentor Edo Škulj. Univ. v Mariboru, Pedagoška fak., Odd. za glasbeno pedagogiko, 2003, str. 5.
- ⁴⁰ Inventarium den Fialiakirche St. Ursula in den Pfarre Trennenberg, 1864. Hrani NŠAM.
- ⁴¹ Anton Lavrič: Orgle v župniji Škocijan pri Mokronogu na Dolenjskem. V: Cerkveni glasbenik, L.60 (1937), str. 157. M. Bizjak, Celjske orglarske delavnice v obdobju baroka; v: Cerkveni glasbenik L. 77 (1984), str. 42. Edo Škulj, Orgle v Ljubljanski nadškofiji, separat 1987, str. 54. Katarina Trček, Orgle in orgelska glasba v slovenski kulturni zgodovini do nastopa cecilijanstva, doktorska disertacija, mentor Jurij Snój. Univerza v Ljubljani 2015. (Vključujoč ostale navedbe teh avtorjev, ki navajajo, da so glasbilo preučevali na terenu.)
- ⁴² Evidenca nepremične kulturne dediščine. EŠD 3597. Ministrstvo za kulturo RS.
- ⁴³ Župnija Bukovo. Spletna stran <http://zupnija-cerkno.rkc.si> [2016-06-23]
- ⁴⁴ Osebno pričevanje 86-letne skrbnice cerkve, 28. 5. 2016.
- ⁴⁵ Janez Lipušček. Zapisnik useh stvari – glavne delo kisma in čisma delali. Prepis v: Tolminski zbornik 1997, str. 175-184. Pripravila Karla Kofol.
- ⁴⁶ Marijan Rola: Dekanija Rogatec. V: Cerkveni glasbenik L. 86 (1993): Str. 45.
- ⁴⁷ Orgle v cerkvah Lavantinske škofije. 1911, str. 49.
- ⁴⁸ www.arsors.org > zavihek "seznam"
- ⁴⁹ Trček, str. 41.
- ⁵⁰ Matija Vodušek: Andre Sdoušek, fajmošter Lavantinske škofije. V: Drobtince 1855, letnik 10, str. 131-135.
- ⁵¹ Hans Heiling, Der Orgelbauer Alois Hörbiger. V: Singende Kirche 26, 1978/79, str. 164-166.
- ⁵² prim. Ignac Orožen: Das Bisthum und die Diözese Lavant III, Cilli 1880, str. 120.
- ⁵³ navaja Gottfried Allmer: Orgelbau im Bezirk Radkersburg. V: Prinzipal, št. 12 (2009), str. 7.

Blagoslov obnovljenih orgel na Bledu

Bled, dne 30. avgusta 1910.
– (Blagoslovljenje novih orgel)

Niso baš redki dopisi,
ki dohajajo našemu
cerkvenoglasbenemu listu
iz svetovnoznanega Bleda.
Mnogokrat smo že poročali o
raznih naprednih dogodkih pri
cerkvenem zboru. A zadnjega
dogodka ne smemo zamolčati.
Vreden je, da ga začrtamo v kroniko
cerkvenoglasbenega razvoja.

Bled, dne 7. februarja 2016.
– (Blagoslov obnovljenih orgel)

Niso baš redki dopisi,
ki dohajajo našim
orgelskoglasbenim listom
iz svetovnoznanega Bleda.
Mnogokrat je mogoče poročati
o raznih naprednih dogodkih
pri glasbi. A zadnjega dogodka
ne smemo zamolčati. Vreden
je, da ga začrtamo v kroniko
orgelskoglasbenega razvoja.

9. številka.

September — 1910.

Letnik XXXIII.

CERKVENI GLASBENIK.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z muzikalno prilogo vred 4 krome,
za ude Cecilijinega društva in za cerkve ljubljanske škofije 3 krome.

Uredništvo Pred škofijo št. 12, upravništvo v Marijanižu.

Dopisi.

Bled, dne 30. avgusta 1910. — (Blagoslovljenje novih orgel.) Niso baš redki dopisi, ki dohajajo našemu cerkvenoglasbenemu listu iz svetovnoznanega Bleda. Mnogokrat smo že poročali o raznih naprednih dogodkih pri cerkvenem zboru. A zadnjega dogodka ne smemo zamolčati. Vreden je, da ga začrtamo v kroniko cerkvenoglasbenega razvoja.

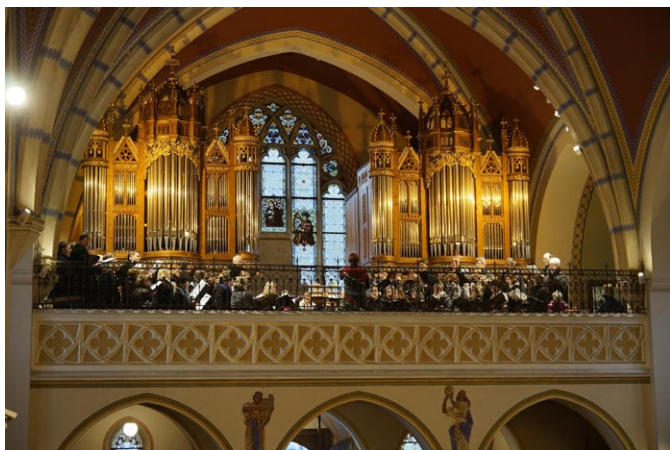
Odkar se je dvignila iz razvalin stare cerkve sv. Martina na Bledu nova, prekrasna gotska stavba, se je kazalo od dne do dne bolj, da je na novem prostornem cerkvenem koru treba odstraniti stare, majhne in deloma preperle orgle in zameniti jih z novimi, ki bodo delale čast novi cerkvi in bodo tudi pripravne zdajno podpirati mnogobrojni zbor cerkvenih pevcev in pevk. Za čast božjo tako izredno vnuši č. g. svetnik-župnik Janez Oblak je to takoj videl in jel marljivo pripravljati se za nabavo gnotnih sredstev za nove orgle. Njegova spretnost in vstrajnost je težave v par letih premagala. Naročil je nove orgle pri domačem mojstru Mitaven v Ljubljani, omaro pa naj bi izvršil c. kr. konservator Vurnik v Radoljci.

Odkar se je dvignila iz
razvalin stare cerkve sv.
Martina na Bledu nova,
prekrasna gotska stavba, se
je kazalo od dne do dne bolj,
da je na novem prostornem
cerkvenem koru treba
odstraniti stare, majhne in
deloma preperle orgle in

Odkar se je obhajala častita
stoletnica sloko zgrajene cerkve
sv. Martina na Bledu, prekrasne
gotske stavbe, se je kazalo
od dne do dne bolj, da je na
prostornem cerkvenem koru
treba urediti čez sto let stare in
deloma obnemogle orgle I v a n a
M i l a v c a , in prenoviti jih s

zameniti jih z novimi, ki bodo delale čast novi cerkvi in bodo tudi pripravne zdatno podpirati mnogobrojni zbor cerkvenih pevcev in pevk. Za čast božjo tako izredno vneti č. g. svetnik-župnik J a n e z O b l a k je to takoj uvidel in jel marljivo pripravljati se za nabavo gmotnih sredstev za nove orgle. Njegova spretnost in vztrajnost je težave v par letih premagala. Naročil je nove orgle pri domačem mojstru M i l a v c u v Ljubljani, omaro pa naj bi izvršil c. kr. konservator V u r n i k v Radoljci. Za dispozicijo novih orgel se je posebno trudil nekdanji blejski kaplan F r . K i m o v e c in pa prerano umrli prelat J . S m r e k a r . Tako so priprave dozorele. Lansko leto se je napravila pogodba in letos meseca julija in avgusta sta oba mojstra postavila v cerkev svoje delo.

korom vred tako, da bodo delale čast cerkvi in bodo tudi pripravne zdatno podpirati mnogobrojni zbor cerkvenih pevcev in pevk. Za čast božjo tako izredno vneti č. g. doktor-župnik J a n e z F e r k o l j je to takoj uvidel in jel marljivo pripravljati se za nabavo gmotnih sredstev za prenovo orgel. Njegova spretnost in vztrajnost je težave v par letih premagala. Naročil je prenovo orgel pri domačem mojstru K o l a r j u v Dramljah pri Celju. Za nadzor prenove orgel se je posebno trudil doc. za zgodovino Cerkve, župnik begunjski, č. g. doktor M a t j a ž A m b r o ž i č . Tako so priprave dozorele. Lansko leto se je napravila pogodba in od jeseni do zdaj so mojstri izvršili v cerkev svoje delo, takšne orgle, kakor so izšle iz roke blagega pokojnika M i l a v c a .

Za dan 28. avgusta je bilo določeno slovesno blagoslovljenje. Cerkev in nove orgle in kor so dekleta bogato ozaljšale z zelenimi in cvetnimi venci in lep broj vernikov se je zbral ob določeni uri na pomembno redko slovesnost.

Za dan 7. februarja je bilo določeno slovesno blagoslovljenje. Cerkev in prenovljene orgle in kor so dekleta bogato ozaljšale z zelenimi in cvetnimi šopki in lep broj vernikov se je zbral ob določeni uri na pomembno redko slovesnost.

Najprej je blagoslovil č. g. kanonik dr. A n d r e j K a r l i n ob obilni azistenci nove orgle. Nato je vernikom z lece v navdušeni besedi razpravljaj o namenu orgel za cerkveno službo božjo in za verno ljudstvo. Omenjal je, kolika čast je za posamne člane pevskega zbora, da smejo sodelovati pri cerkvenem zboru, ki se v slovesni službi božji strne z mašnikom in oltarjem v jedno celoto. Pobožno, slovesno petje pri službi božji je živa, slovesna molitev, ki prodira naravnost pred prestol božji.

Najprej je blagoslovil č. g. nadškof msgr. S t a n i s l a v Z o r e ob asistenci prenovljene orgle. Nato je vernikom z lece v navdušeni besedi razpravljaj o pomenu orgel za lepoto cerkvene službe božje in za verno ljudstvo. Omenjal je, da nas obnovljene orgle navdajajo z veseljem, in kako ima vsak od vernikov svoje mesto v občestvu, ko se strnemo znotraj župnije in občine v jedno celoto. Pobožne in kot orgle uglašene duše pri službi božji so živa molitev, ki na Jezusovo besedo prodira naravnost pred prestol božji.

Pri slovesni sv. maši je domači pevski zbor pod vodstvom g. F r . K i m o v c a pel njegovo mašo in hon. Ss. Cordis. Introitus je bil koralen. Graduale Os justi (komp. Fr. Kimovec). Ofertorij so recitali, potem pa še dodali slovesni Aiblingerjev: Jubilate Deo. Communio so zopet recitali.

Ne rečem preveč, ako opomnim, da je bil kor izborno naštudiran in da je vsled tega petje v tehničnem oziru ugajalo tudi najfinejšim ušesom.

Orglanje med službo božjo je oskrbel naš slavnoznaní umetnik prof. A . F o e r s t e r iz Ljubljane. O igri na orglah pa ne gubimo nobene besede, ker je sploh znano, da je g. F o e r s t e r na orglah umetnik in mu ga zlasti v prostem preludiranju ni para daleč na okrog.

Pri slovesni sv. maši je domači odrasli pevski zbor pod vodstvom ge. P . F r e l i h pel mašo Missa Seraphica p. Hugolina Stattnerja. Introitus je bil brez spremljave, potem pa so še dodali slovesni Jubilate Deo (komp. Fr. Kimovec), druge ob orglah blagozveneče pesmi, in Haedlovo Alleluia.

Ne rečem preveč, ako opomnim, da je bil kor izborno naštudiran in da je vsled tega petje v tehničnem oziru ugajalo tudi najfinejšim ušesom.

Orglanje med službo božjo je oskrbel naš slavnoznaní umetnik prof. A . P o t o č n i k .

O igri na orglah pa ne gubimo nobene besede, ker je sploh znano, da je g. P o t o č n i k na orglah umetnik in mu ga zlasti v preludiranju in postludiranju ni para daleč na okrog.

Temu poročilu bi dostavil le še besedo, željo namreč, da se i v bodoče ohrani pevski zbor na tej višini, na kateri se je ta dan pokazal.

Ker pravkar biva na Bledu mnogo tujcev v letovišču, je umevno, da je č. g. župnik hotel tudi tem dati priliko, da čujejo nove orgle in zmožnost pevskega zbora.

Točke za orgle je izvajal č. g. stolni kapelnik Stanko Premrl, pevske točke pa so izvršili pevci in pevke domačega zbora. Med posameznimi intervali pa je prosto preludiral blag. g. A . F o e r s t e r in tako pokazal občinstvu, ki se ga je mnogo zbralo v cerkvi, moč in blagoglasnost posameznih registrov.

Vse se je zvršilo v najlepšem redu in na občno zadovoljnost, vse je občudovalo lepi orgel primerno sestavo in zunanjo obliko. (*Strokovno oceno orgel prinese naš list v prihodnji številki. Ured.*) Končno bi le izrazili željo, naj bi nove orgle našle vedno spretnih organistov in naj bi pevski zbor ostal vedno vsaj na tej višini.

Temu poročilu bi dostavil le še eno besedo, željo namreč, da se i v bodoče ohrani pevski zbor na tej višini, na kateri se je ta dan pokazal.

Ker biva na Bledu mnogo tujcev v letovišču, je umevno, da bo č. g. župnik hotel tudi tem dati priliko, da čujejo nove orgle in zmožnost pevskega zbora.

Točke za orgle je izvajal torej č. g. organist profesor Anton Potočnik, pevske točke pa so izvršili tudi pevci in pevke domačega mladinskega in otroškega zbora. Med posameznimi intervali je v preludijih blag. g. A . P o t o č n i k tako pokazal občinstvu, ki se ga je mnogo zbralo v cerkvi, moč in blagoglasnost posamnih registrov.

Vse se je zvršilo v najlepšem redu in na občno zadovoljnost, vse je občudovalo lepih orgel primerno obnovo in zunanjo očiščenje. (*Strokovno oceno prinese drug glasbeni list v eni od številčk. Ured.*) Končno bi le izrazili željo, naj bi prenovljene orgle našle vedno spretnih organistov in naj bi pevski zbori ostali vedno vsaj na tej višini.

Sproščeno ob orglah / Free your organs

Štirje odgovori na štiri vprašanja

V: Zakaj organist ne zna zamenjati žarnice v svetilki ob igralniku?

O: Ker je orglar pozabil izdelati register za menjavo.

V: Kako organistka ugotovi, v kateri obleki jo bodo občudovalci najbolj opazili?

O: Na orglah izbere prosto kombinacijo.

V: Kakšna je krava, ki igra na orgle?

O: Muuu-zikalna.

V: Kaj imajo skupnega veliki organisti?

O: Vsi so že mrtvi.

Organist pri svetem Petru

Pred nebeška vrata pridejo trije možje.

Peter vpraša prvega: "Povej mi, kaj si delal v življenju?" Ta odgovori: "Bil sem borzni posrednik in sem veliko zaslužil. Vendar nisem sedel na lovorikah, ampak sem z oporoko ves denar razdelil potomcem in so ti zdaj preskrbljeni za tri rodove naprej."

Sveti Peter se razveseli: "To pa je poslovnost! ... Naslednji!"

Pride drugi mož, ki na Petrovo vprašanje reče: "Redil in prodajal sem živino, a z denarjem nisem skrbel le za svojo družino, kot je ta pred mano, ampak sem vsako leto daroval veliko vsoto denarja za Karitas."

"Odlično," pravi sveti Peter. "Kdo je naslednji?"

Pride tretji mož in povesi pogled. "Kaj pa je s tabo? Glasbenik?" vpraša Peter. Ta odgovori: "Z delom v svojem poklicu sem vse življenje zaslužil skupaj le 1000 €"

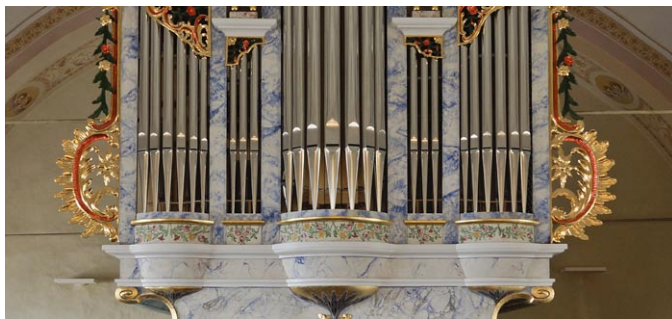
"Za Božjo voljo," se razjezi Peter, "kateri inštrument si pa igral?"

Organoku

1. Organoku slovenska klasika (srednja zahtevnost 48/100)

V vsakem stolpcu, v vsaki vrstici in v vsakem 3x3 kvadratu je treba sestaviti namišljeno slovensko klasično dispozicijo z devetimi registri: P8 = Principal 8', F8 = Flavta 8', G8 = Gamba 8', O4 = Oktava 4', F4 = Flavta 4', Q2 $\frac{2}{3}$ ' = Kvinta 2 $\frac{2}{3}$ ', Mx = Mikstura; SB16 = Subbas 16', OB8 = Oktavbas 8'.

		F4	G8			OB8	Mx	P8
								F8
P8				F4				G8
		OB8						
			P8		F4			
						P8		OB8
F8	Q2 $\frac{2}{3}$ '			P8				
G8				Mx				
F4	OB8				F8	O4	P8	

2. Organoku Janečkov pozitiv 1M/6 (nizka zahtevnost)

V vsakem stolpcu, v vsaki vrstici in v vsakem poudarjenem 3x3 kvadrantu je treba sestaviti celotno dispozicijo 6-registrskega pozitivu: C8 = Copula maior, C4 = Copula minor, P4 = Principal, O2 = Oktav, Q1 $\frac{1}{3}$ = Quint, Mx = Mixtur.

					P4
Q1 $\frac{1}{3}$		O2	C4		
	Mx				
				P4	
		C8	Q1 $\frac{1}{3}$		C4
C4					

3. Organoku Janečkove procesijske orgle 1M/4, verjetno iz proštjske cerkve na Ptujju (zelo nizka zahtevnost).

V vsakem stolpcu, v vsaki vrstici in v vsakem poudarjenem 2x2 kvadrantu je treba sestaviti celotno dispozicijo: C4 = Copula 4', C2 = Copula 2', P2 = Principal 2', Q1 $\frac{1}{3}$ = Quint.

	C4		
		C4	
	Q1 $\frac{1}{3}$		
		P2	

4. Za morebitne posebne navdušence pa še zelo zahteven organoku (86/100). Pravila so enaka kot pri 1.

					Mx			O4
			Q2 $\frac{2}{3}$	F4			OB8	
		Q2 $\frac{2}{3}$	O4	G8		Mx		F8
P8		O4				F8		
G8								OB8
	F8	OB8				G8		P8
O4		F8			F4	Q2 $\frac{2}{3}$		
	Mx			Q2 $\frac{2}{3}$	O4			
Q2 $\frac{2}{3}$			G8					

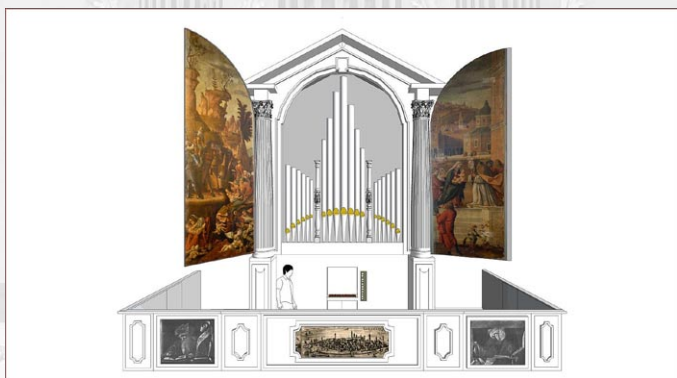
Organoku si lahko natisnete na papir. V nekaterih pdf pregledovalnikih pa jih je mogoče reševati in rešitve shraniti tudi neposredno v dokument.

Spodnja rešitev, ki vam jo morda ne bo treba uporabiti, je delno tudi uganka.

F4	F8	O4		Mx	G8	P8		
	P8		O4		F8	G8	Mx	F4
Mx	G8		F4		P8	F8		O4
P8	Mx	G8		O4	F4		F8	
	O4	F4	P8	F8		Mx		G8
		F8	G8		Mx	O4	F4	P8
F8	F4	Mx		G8	O4		P8	
G8		P8	F4	F8			O4	Mx
O4			Mx	P8		F4	G8	F8

Orgelski nenazadnje / Final organ word

Častitljiva 500-letnica v Kopru

Leta 1516, torej pred pol tisočletja, je doslej še neznan orglar beneške šole za koprsko stolnico izdelal velike orgle. Na balkonu v prezbiteriju so stale vsaj do 1771. Od glasbila sta ostali le dve platni, ki ju je za orgelska krilna vrata nekaj let kasneje naslikal Victor Carpatius, in množica podatkov, iz katerih je mogoče delno ugotoviti, kako so orgle izgledale. Platni merita preko 4 m v višino, prav toliko pa je bilo visoko tudi perspektivno polje. Platni obdeluje Restavratorski center pri ZVKDS. Druge raziskave predvsem o podrobnosti orgel, so v polnem teku. Na podlagi dejstev je že deloma pripravljena simulacija zelo verjetne oblike.

Video 3D na portalu datalab.georganum.net <3D simulation>

Orgelski slovar

Wilfried Praet s soavtorji

Orgelwoordenboek

je izjemno kakovostna knjiga, sestavljena iz uvoda, slovarja in kazala. V 23-tih jezikih, tudi v slovenščini, je obdelano 953 izrazov različnih delov, oblik in pojmov, ki so povezani z orglami.

Predmeti so prikazani na nazornih risbah in skicah, zato je slovar tudi odlična učilnica.

Knjiga na 606 straneh je vezana v trde platnice in tiskana na zelo trajnem papirju.

Informacije in naročila

arsors@jarina.org